

Az aranyat tojó madár

FRANCIA KANADAI NÉPMESE

Volt egyszer egy szegény asztalos. Keservesen éldegélt feleségével és egyetlen leányával, aki igen-igen csúnya volt. Az ember munkába menet mindennap egy erdőn vágott keresztül.

Történt egyszer, jókor reggel, hogy amint a szegény asztalos bakatott az erdei úton, egyszer csak különös madarat pillantott meg. Sose látott-hallott még ilyen szépet: szivárvány volt annak a tolla, ezernyi csengettyű a hangja. Az asztalos nem nyugodott, addig-addig hajkurászta, míg meg nem fogta a madarat. Hazavitte, csinált neki egy kalitkát, és napestig gyönyörködött benne. Másnap reggel látott ám csak nagy csudát: a madár alatt aranyos színű tojást talált!

Aztán így ment ez nap, mint nap: reggelre mindig ott volt az aranytojás.

Egy napon egy ékszeráros haladt el a szegény asztalos ablaka alatt. Benézett, és észrevette a madarat. Annyira megtetszett neki, hogy bekéredzkedett a házba, hogy közelebről megnézhesse. Amikor az aranytojást is meglátta, majd megbolondult érte, és mondta a gazdának, hogy bármi áron megvenné, mert jól tudta, micsoda nagy értékű madár az! Hanem az asztalos semmi kincsert nem akart megválni kedves madarától. Fölajánlotta az ékszerárosnak, hogy a tojásokat megveheti, ha akarja: ötszáz dollár darabja. Az tüstént beleegyezett, és elment a tojásért mindennap.

A csodamadárnak gyorsan híre ment az egész birodalomban. Megtudta a király fia is, aki tanulta a madarak nyelvét, és elhatározta, hogy mindenáron beszél az asztalos madarával. Egy napon ezzel állt az apja elé:

– Édesapám! Engedjen el engem az asztalos házába! Én megérténém a madár titkát, s úgyse lelném a helyemet, amíg nem beszélék velem.

De a király nem nézte jó szemmel a nyugtalan fiú tervét. Félt, hogy még bajba keveredik miatta. A kalandvágó ifjú herceget azonban semmi sem tudta visszatartani. Hiába tiltotta meg apja, mégis elment a szegény ember házába. A madár elénekelt neki a titkát, a herceg jól megértette minden szavát: „Ki fejem, szívem megeszi – mondta a madár –, világát vígan élheti.”

Kínálta is a herceg minden vagyonát a madárért, de az asztalos meg a felesége neki sem adták oda. Törte a fejét sokáig a királyfi, milyen furfanggal juthatna mégis a madárhoz, míg végre kitalálta, hogy elveszi feleségül az asztalos csúf lányát. Készülődtek is nyomban a lakodalomra. Hívták a jegyzőt, és másnapra kitűzték az esküvőt. A herceg meghagyta az asztalos feleségének, hogy a lakodalmi ebédre süsse meg neki a madár fejét meg a szívét.

Másnap reggel az asztalosné levágta a madarat, a fejét meg a szívét nyársra tűzte, és a tűz fölé akasztotta, hogy megsüljön, mire a templomból visszaérnek. Aztán mindnyájan elmentek az esküvőre.

Amíg ők a templomban voltak, két árva gyerek kódorgott a ház körül. Éhesek voltak az árvák, és a sült hús finom szaga becsalta őket a házba. A tűz fölött meglátták a két darabka húst, mindjárt megosztottak rajta, és megették.

Mikor a násznép hazaért a templomból, a herceg szólt az aszsonyoknak, hogy el ne feledje felszolgálni neki a madár fejét meg

a szívét. Szalad az asszony a tűzhöz, de bizony a húsnak csak hűlt helyét találta.

Elkeseredett erre a királyfi, de már nem tudott mit tenni. Az esküvő megvolt, s neki – ahogy megegyeztek – vinnie kellett csúf asszonyát meg annak a szüleit király apja palotájába.

A király rettenetes dühbe gurult, mikor látta, hogy milyen balgaságot csinált a fia, és elkergette a palotából. Fájt pedig a szíve nagyon az öreg királynak, hiszen egyetlen gyermeke volt, és most örökös nélkül maradt a birodalom.

Ezalatt az árvák a madárhússal a hasukban a nagy erdőben barangoltak. Mire rájuk esteledett, igen elfáradtak. Bekopogtak egy házikóba, hogy kapnának szállást éjszakára.

Három lányka lakott a házban, három testvér. Jó szívvel fogadták az árvákat, lefektették őket, és mondták nekik, hogy eljöhetnek akár minden este, úgy bánnak majd velük, mint édestestvéreikkel.

Másnap reggel, amint a legkisebb lány az ágyukat rendezgette, ötszáz dollárt talált a párnájuk alatt.

Így ment ez ezután is: minden reggel ott volt az ötszáz dollár a párna alatt, de megkérdezni nem merték az árváktól a titkot. Így éltek együtt öten, míg az árvák felnövekedtek, és túljutottak a húszéves koron.

Egy nap meghalt az öreg király. Mivel örökös nem maradt utána, úgy határoztak, hogy a koronáját felfüggesztik a palota kapujára, s az lesz a király, akinek a fejére esik a korona. Sorakoztak is a népek három nap, három éjjel a kapu íve alatt, de bizony a korona meg se mozdult. Volt köztük mindenféle szerzet: herceg, generális, de még suszterinas is; de egynek se pottyant fejére a szerencse.

Mikor másodszer is kihirdették, hogy lehet a királyságért próbálkozni, Jack és John – így hívták a két árvát – egyet gondolt, kapták magukat, s elmentek szerencsét próbálni. A legidősebb lány

ellátta őket mindennel az útra, lovakat is adott alájuk, és a két árva elindult a palotába. John ment elsőnek a korona alá, de nem járt szerencsével. Hanem amikor Jack odaért, a korona leoldódott az ívről, és úgy ráállt a fejére, mintha mindig azon lett volna. Nosza, mindjárt körülfogták és éljenezték a népek az új királyt.

Mikor a koronázási ünnepnek vége volt, Jack, a király azt mondta testvérbátyjának, hogy jöjjön ő is a palotába, ellehet ott vele holtáig boldogan. De John így felelt:

– Édes öcsém, te megtaláltad immár a szerencsédet. Most rajtam a sor, hogy én is megkeressem a magamét.

Azzal elbúcsúztak egymástól.

John még visszatért nevelőtestvéreihez, és elmesélte, milyen szerencsével járt Jack. A jóságos lányok, mikor megtudták, hogy John is útnak indul, megtöltötték a tarisznyáját ennivalóval, és búcsút vettek a fiútól.

John nekivágott a nagyerdőnek. Amint mendegélt az erdei ösvényen, egyszer csak bűvös-bájos gyönyörű lány került eléje. John maga is jóképű legény volt, és a tündéri hölgy nagy igyekezettel próbálta elbűvölni a fiút. Cirógatta, s mondott neki annyi kedveset, szépet, hogy John szinte észre se vette, amikor megígérte, hogy elveszi feleségül a tündért, és gyönyörű palotát építtet, ahol lakni fognak.

John azt hitte, ezzel már meg is találta a szerencséjét, vissza-indult hát a házba, és elmondta a lányoknak, hogy házasodni készül. Hanem azok nagyon óvták a fiút a meggondolatlan lépéstől.

– Ráérsz még a házasságra – mondták neki. – Szép legény vagy, fiatal és gazdag, mindennap növekszik a kincsed ötszáz dollárral. Minek vennéd el az első asszonyt, aki utadba került?

De Johnt annyira elbódította a szerelem, hogy nem hallgatott az okos, féltő szóra.

A negyedik napra el is készült a palota. John szépen beköltözött a tündérrel.

Egy ideig békésen éltek, ám egy napon a tündér úgy gondolta: most már eljött az ő ideje.

Mert a szépséges gonosz tündér nem szerelemből édesgette magához a fiút, hanem mert meg akarta szerezni tőle a madár kincset adó szívét, amit az még gyerekkorában megevett. Mézes, csalóka beszédekkel elhitette Johnnal, hogy beteg a gyomra, és megitatott vele valami italt, amitől majd meggyógyul. Hanem attól a bájtaltól addig öklendezett a fiú, míg kihányta a madár csodaszívét egészben. A tündér fölkapta a bársonyos szívecskét, jól megmosta, és azonnal le is nyelte. Mikor ilyenformán elérte gonosz célját – hisz ezután már az ő feje alatt lesz mindennap az ötszáz dollár! –, elkergette Johnnt a palotából.

Póru jár hát a hiszékeny fiú, és szomorúan hazaballagott. A jólelkű lányok nem rótták meg, amiért nem hallgatott a szavukra, hanem megint telirakták ennivalóval a tarisznyáját, hadd menjen, ha már eltökélte, hogy tovább keresi a szerencséjét.

John ismét a sűrű erdő felé vette útját. Alig pár órát gyalogolt, mikor egy tisztáson két embert pillantott meg, akik meztelen karddal életre-halálra küzdöttek egymással. Kérdi tőlük a fiú, mi az a nagy tét, amiért így egymásnak estek. Azok nem is szóltak vissza, csak rámutattak egy kicsiny abroszra, amelyik ott hevert mellettük a földön.

– Ezért a kis abroszért verekednek ilyen ádázul? Bizony mondom, maguk meghibbantak! Veszek én maguknak ennél különbet a boltban!

– Ilyen abrosz nincs még egy a földön – kiáltották neki –, mert ez csodaabrosz: ha kiterítik, megtelik mindenféle finom étellel-itallal. Fejedelmi módon élhet belőle holtáig, aki a birtokába jut.

John hitte is, nem is az emberek beszédjét. Bizonyosságul kiterítették neki az abroszt: hát, uramfia, tele lett az annyi minden jóval, hogy a fiú alig bírta mind megenni. A sok jó ételtől úgy megerősödött, hogy – gondolta – a győztessel most már ő is meg tudna vívni az abroszért. S csakugyan hamarosan véget ért a küzdelem – az erősebb megölte a gyengébbet. John akkor így szólt az emberhez:

– Ehhez az abroszhoz nekem is jogom van. Döntse el a fegyver, melyikünké lesz.

John és az előbbi győztes párbajozni kezdtek. Ezúttal John bizonyult erősebbnek, és ő vitte el az abroszt.

Kincselével aztán hazaindult. Otthon mindjárt ki is próbálta. A három lány ámulatára azonnal megterült a legfinomabb ételekkel és italokkal. Mikor mindnyájan jóllaktak belőle, a legöregebb lány így óvta megint a fiút:

– Megtaláltad immár a szerencsédet, ezzel a kincssel holtodig gazdagon élhetsz. Vigyázz nagyon, nehogy a csalárd tündér hatalmába kerülj megint. Fogadd meg, hogy feléje se mész többé.

John jól emlékezett még, miként csalta meg őt az álnok asszony, megnyugtatta hát a lányokat, hogy többé feléje se néz a kastélynak.

Vacsora után John kiment a ház elé egy kicsit sétálni. Már indult volna vissza, amikor hirtelen elébe toppant a felesége. Aztán mintha semmi se történt volna köztük, a tündér karon fogta John, simogatta, kedveskedett neki, s olyan hízelgően ölelgette, hogy a fiú elfelejtett minden rosszat, és bementek együtt a palotába. Szegény fiú megint úgy belehabarodott a tündérszép asszonyba, hogy még az abroszt is nekiadta ajándékba.

De a békesség ezúttal se tartott soká köztük. Most, hogy a terítő az övé volt, az asszony mindenfélét kitalált, hogy megszabaduljon a fiútól. Össze is veszték csúnyán, és a tündér elkergette John a palotából.

Szánalmas látvány volt, amikor megjelent a jóságos három lány házában. De azok most sem vetették a szemére ostobaságát, csak készítették serényen a tarisznyát. Másnap reggel John ismét útnak indult. Nagy meglepetésére – ugyanazon a tisztáson, ahol legutóbb az abroszért dulakodtak – most is látott két embert, akik véresre verték egymást.

Kérdi tőlük, min kaptak össze, de azok nem is szóltak vissza, csak mutattak a földre. De John nem látott ott mást, mint egy közönséges derékszíjat.

– Ezért ölik egymást ilyen hévvel? – kérdi tőlük. – Veszek én maguknak különbet ennél akármelyik boltosnál!

– Dehogyan kapnál még egy ilyet! – mondták neki a verekedők. – Tudd meg, hogy ez csodatévő öv: aki derekára köti, láthatatlanná lesz, és csak gondol egyet, máris ott van, ahol akar.

John mondja nekik, hogy egy szavukat se hiszi, míg ki nem próbálhatja a csodaövet. A két ember sokáig latolgatta, hogy megengedjék-e neki a próbát: hátha vissza se jön vele többet. De John megesküdött, hogy nem megy tovább egy mérföldnél, s visszajön vele tüstént.

Úgy is lett. Felkötötte az övet a derekára, láthatatlanná lett, elment vele egy mérföldre, s egy perc se telt bele, máris visszaért a tisztásra.

A két ember folytatta tovább a párbajt, míg végül egyikük elesett. John akkor így szólt a győzteshez:

– Az öv éppúgy illet engem, mint téged. Küzdjünk meg érte. Az vigye el, aki erősebb.

Másodszor is elkezdték a kemény párbajt, és John került ki győztesen.

Örült a fiú a szerencsének, és hazament a csodaövvvel. Otthon úgy fogadták, ahogy eddig, és nem győztek a lelkére beszélni, hogy

most már csakugyan kerülje messzire a gonosz tündért, nehogy harmadszor is pórul járjon vele.

Hiába bizonygatta a fiú, hogy látni se bírná többé a tündért, mikor a kastély előtt sétálva megint rátalált a tündérré. Olyan szép volt akkor este, hogy a fiú szólni se tudott a gyönyörűségtől, csak a karjaiba kapta, és vitte be a palotába. Két napig úgy éltek megint, mint a galambok. John harmadszor is olyan bolondul beleszeretett az asszonyba, hogy egyszer – mikor kedvébe akart járni – felkötötte a csodaövet, és a nagy égen át elröpültek együtt a Csillagok Szigetére. Égi boldogságban töltötték el az éjszakát, de másnap reggel, míg a fiú aludt, a tündér lekapcsolta róla az övet, visszament vele a kastélyba, az urát meg otthagya egyedül a szigeten. Mikor John felébredt, mindjárt tudta, hogy a gonosz asszony megint rászedte, de már késő volt. Még nagyobb volt a keserősége, mikor körüljárta a szigetet, s nem látott mást, csak a végtelen tengert körös-körül. El nem tudta gondolni, hogy fog ő innen hazajutni.

Nemsokára igen megéhezett, és elindult a szigeten, hogy en-nivaló után nézzen. Egyszer csak egy almáfa bukkant, amely roskadásig tele volt zöld és piros almákkal. Leszakított egy zöld almát, beleharapott, és abban a szempillantásban lóvá változott. Akkor egy pirosat szakított le, azt is megette, és újra ember lett. Megörült a fiú a csodának, gondolta, jó hasznát veszi majd: ha megjön a hideg idő, vagy ha nagyobb utat akar tenni a szigeten, lóvá változtatja magát.

Hét évig éldegélt így magában a szigeten. Ha unatkozott, kosarakat font, és teleszedte almával.

Egy nap, amint így dolgoztatott, hirtelen egy hajót pillantott meg a tengeren. Addig integetett, míg végre a kapitány észrevette a jelzéseket, és egy csónakot küldött érte. John sírt örömben, hogy ennyi idő után megszabadult a szigetről. Aztán fogta a ko-

sarait a zöld és piros almákkal, azt is betette a csónakba. A hajón megkérte a kapitányt, hogy vigye őt vissza a hazájába.

Mikor földet értek, első útja a tündér palotájába vezetett, és szállást kért éjszakára. Az asszony nem ismerte meg Johnnt, mert a hosszú idő alatt igen megnőtt a szakálla, ruhái ronggyá szakadtak rajta. Hanem másnap, mikor szépen megborotválkozott, és új ruhát öltött, azonnal ráismert. Ahogy szokta, most is addig ölelgette, míg a fiú – látszólag – megbocsátott neki.

De ezúttal John nem hagyta magát rászedni, és eltervelte, hogy alaposan megbünteti az asszonyt a sok gonoszságáért. Mégis úgy tett, mintha semmit nem forgatna a fejében. Egy nap azt mondja az asszonynak:

– Eleget civódtunk már idáig. Ideje lenne végre fényes lakomát tartani. Meghívhatnád az ünnepre az egész rokonságodat.

Örült az asszony, hogy John így megbékélt, és sietve összehívta minden rokonát a fényes ünnepségre. Voltak tán ötvenen is a vendégségben.

A csodaabroszon terítettek: volt azon enni-innivaló bőven mindenkinek.

Az ebéd végén a házigazda megkínálta vendégeit azzal az almával, amit a szigetről hozott.

– Ilyen finom almát még ember sose evett életében. De van egy titka: mikor én megadom a jelet, mindenkinek egyszerre kell beleharapnia. – Jól vigyázott John, nehogy elvétsé a játékot!

Mikor mindegyik vendégnek kezében volt a gyümölcs, John tapsolt egyet, és mind egyszerre beleharapott a zöld almába. Egyszeriben lovakká változtak. Kancák lettek az asszonyok, csődörök a férfiak, a gyerekek meg kiscsikók. Nyerítettek és horkantottak, mint az igazi lovak. John felesége is kanca lett, csak éppen hófehér, nem szürke meg barna, mint a többi.

John akkor istállóba zárta mindet, és kihirdette a faluban: szebbnél szebb lovai és csikói vannak eladók.

Jöttek is a kupeczek számosan. A fehér kancát is megvette egyikük, de annak meghagyta John, hogy futtassa meg a mezőn, ameddig csak bírja, aztán hozza vissza neki. Úgy is lett. Mire visszajött, habzott a szája a fehér kancának, de annyira, hogy kiköpte a márdár szívet.

John rögtön megmosta a szívet, megette újra. A lovat visszaadta a gazdájának. Ő maga meg hazament a házba, ahová a jó lányok valamikor befogadták. A legfiatalabbat elvette feleségül, és boldogabban élt vele holtáig a királynál is.

Átdolgozta: Sáray Erzsébet